Araştırma Makalesi | **Research Article** **ÇÜHAD 2023/1** | **e-ISSN:** 2822-4809

ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI KONULARINDA 7343 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER VE ÇOCUK HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME•

The Changes Made by the Law No. 7343 in the Concepts of Child Delivery and Establishing Personal Relationship with Child and an Evaluation within the Perspective of Child's Rights

Seda BAŞ*

Sezgin BAŞ**

ÖZ

7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile getirilen değişikliklerin en önemlisi, uygulamada "çocuk icrası" ya da "çocuk haczi" olarak bilinen çocuk teslimine ilişkindir. 7343 sayılı Kanun ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin İİK hükümleri ilga edilmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümler, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na m. 41/A vd. hükümleri olarak eklenmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarının icrası konusunda getirilen en önemli yenilik, çocuk teslim merkezlerinin kurulmasıdır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konularında yapılan değişiklikler, genellikle usul hukuku boyutuyla çalışılmıştır. Konu, çocuk hakları ile de yakından ilgili olduğundan bu kapsamda bir değerlendirme yapılması ihtiyacı doğmuştur. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin düzenlemeler, çocuğun en temel haklarından biri olan ana-babasıyla ilişki kurma hakkını korumaya hizmet eder. Bu kapsamda

• **Gönderi**: 01.12.2022 - **Kabul**: 31.01.2023 | **Received**: 01.12.2022 - **Accepted**: 31.01.2023.

* Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Adana, Türkiye yildizs@cu.edu.tr • ORCİD 0000-0001-5382-2663.

** Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, Adana, Türkiye szgnbas@gmail.com • ORCİD 0000-0002-6368-7263.

Atıf Şekli / **Cite As**: BAŞ, Seda, BAŞ, Sezgin (2023). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Konularında 7343 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler ve Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. ÇÜHAD, (1), 1-32.

İntihal / **Plagiarism**: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı ile çocukla kişisel ilişki kurulması ayrı ayrı incelenmelidir. Bu konularda çocuğun üstün yararı gözetilerek bir karara varılması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk teslimi, Çocukla kişisel ilişki kurma, Çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı, Çocuk icrası, Çocuk teslim merkezleri.

ABSTRACT

The most important of the amendments introduced by the Execution and Bankruptcy Law Numbered 7343 and the Law on Amendments to Some Law is related to child delivery, which is known as "child execution" or "child distraint" in practice. With the Law No. 7343, the provisions of the EBL regarding child delivery and establishing personal relationship with the child were abolished. Provisions regarding the delivery of children and establishing personal relationship with the child have been incorporated into the Child Protection Law Numbered 5395, as article 41/a et al. The most important novelty that brought about the child delivery and the execution of the decisions of establishing personal relationship with the child is the establishment of child delivery centers. Changes made in the issues of child delivery and establishing personal relationship with the child have generally been studied in terms of procedural law. As the subject is closely related to child's rights, it is need to arise to be made an evaluation within the scope of child law. Regulations for child delivery and establishing a personal relationship with the child serve to protect one of the most fundamental rights of the child, the right to establish personal contact with his or her parents. In this context, the child's right to establish a personal relationship and being established a personal relationship with the child should be examined separately. In these matters, a decision should be made by considering the best interests of the child.

Keywords: Child delivery, Establishing personal relationship with child, Child's right to contact, Child execution, Child delivery centers.

I. GİRİŞ

7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması ve velayetin değiştirilmesi konularında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi, uygulamada "çocuk icrası ya da çocuk haczi" olarak bilinen çocuk teslimine ilişkindir. 7343 sayılı Kanun ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin İİK m. 25, m. 25/a, m. 25/b ve m. 341 hükümleri ilga edilmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümler, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na m. 41/A vd. hükümleri olarak eklenmiştir. Diğer yandan 5395 sayılı Kanun m. 41/A vd. hükümlerinin uygulanmasını göstermek üzere "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik", 4 Ağustos 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz

konusu düzenlemelerle çocuk teslim merkezlerinin kurulması öngörülmektedir. Bu gelişmeler, çocuk icrasında yeni bir dönemi başlatarak bugüne dek 434 dosyada çocuk teslimi, 4611 dosyada ise kişisel ilişki işlemleri olmak üzere toplam 5045 dosyada çocuk teslimi ve kişisel ilişkiye ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir[1]. Ağustos 2023'e kadar ülke genelinde faaliyet göstermesi hedeflenen çocuk teslim merkezlerinin bugünkü sayısı 413'tür.

Çalışmanın amacı, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konularında getirilen düzenlemelerin çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesidir. Bu kapsamda çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konusundaki yeniliklere, hem maddi hukuk hem de anayasa hukuku açısından yaklaşılacaktır. Bu çalışmanın konusu, 7343 sayılı Kanun'un çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması hususunda getirdiği değişikliklerdir. Bu kapsamda öncelikle çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili İİK'daki mülga düzenlemelere kısaca yer vermek gerekir. Daha sonra 7343 sayılı Kanun ve bu kanunun uygulanmasını göstermek üzere çıkarılan "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik" hükümleri incelenecektir. Anayasa'da, uluslararası düzenlemelerde ve Türk Medeni Kanunu'nda çocuk haklarının düzenleniş biçimlerine de değinilecektir. Son olarak söz konusu hükümler çocuk hakları çerçevesinde değerlendirilecektir.

II. ÇOCUK TESLİMİ ve ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN İLAMLARIN İCRASI DÜZENLEMELERİNE GENEL BAKIŞ

A. İİK'nın Mülga Düzenlemeleri

Çocuk teslimine ilişkin ilamların icrası, 2004 sayılı İİK m. 25'te düzenlenmekteydi[2]. İİK m. 25/I, "*Çocuk teslimine dair olan ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde çocuğun teslimini emreder*" şeklinde bir hüküm içermekteydi. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası ise, 2004 sayılı İİK m. 25/a'da düzenlenmekteydi. Anılan hükme göre, "*Çocukla kişisel münasebetlerin düzenlenmesine dair ilam hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra*

---

1 Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Uzmanlar Aracılığıyla Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişkinin Gerçekleştirildiği Uygulamaya 30 İlçe Adliyesinde Daha Başlandı, 30.01.2023. https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/icra-yolu-ile-cocuk-teslimine-son-veren-uygulama-30-adliyede-daha-basladi-30-01-2023. (Erişim Tarihi: 31.01.2022).

2 Ayrıntılı bilgi için bkz., POSTACIOĞLU, İ. E (1982). İcra Hukuku Esasları. Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 667-668; ÜSTÜNDAĞ, S. (2004). İcra Hukukunun Esasları (8. b.). İstanbul, s. 378; PEKCANITEZ, H., ATALAY, O. / SUNGURTEKİN ÖZKAN, M. / ÖZEKES, M. (2022). İcra ve İflas Hukuku (9. b.). On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 325 vd.; ATALI, M., ERMENEK, İ. / ERDOĞAN, E. (2022). İcra ve İflas Hukuku (5. b.). Yetkin Yayınları. Ankara, s. 452 vd.

memuru, küçüğün ilaç hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafla kişisel münasebette bulunmasına mani olunmamasını; aksi halde ilam hükmünün zorla yerine getirilebileceğini borçluya 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri ile tebliğ eder. Bu emirde ilam hükmüne aykırı hareketin 341 inci maddedeki cezayı müstelzim olduğu da yazılır. Borçlu bu emri tutmazsa ilam hükmü zorla yerine getirilir. Borçlu alacaklının şikayeti üzerine ayrıca 341 nci maddeye göre cezalandırılır". İİK'nın mülga 25 ve 25/a maddeleri ile İİK m. 24'e yapılan atıf nedeniyle çocuk teslimi, taşınır teslimine ilişkin düzenlemelere göre gerçekleştirilmeliydi. İİK m. 25/b'de ise, "*çocukların teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası, icra müdürü ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından görevlendirilen sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzmanın, bunların bulunmadığı yerlerde bir eğitimcinin hazır bulunması suretiyle*" yerine getirileceği düzenlenmektedir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrasında taşınır teslimine ilişkin hükümlerin uygulanması öğretide eleştirilere konu olmuştur. Bu eleştirilerin başında çocuğun adeta bir taşınır eşya gibi görülerek hacze konu olmasının çocuğun üstün menfaatine aykırı olması gelmektedir[3]. Diğer yandan İİK m. 25'in "*çocuk teslimi*" olarak ifade edilen kenar başlığının da çocuğun bir taşınır eşya olduğu izlenimi yarattığı gerekçesiyle değiştirilmesi gerektiği ileri sürülmekteydi[4]. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrasının icra müdürü tarafından yürütülmesi de eleştirilen bir başka hususstu. Nitekim bu ilamların icrası sırasında çocuğun üstün menfaatinin gözetilmesi gerekir. İcra müdürünün çocuğun üstün menfaatini tespit edebilmesi, bu konuda bir takdir yetkisine sahip olması söz konusu değildir. Bu sebeple İİK m. 25/b'de çocuk teslimine dair ilamların icrasının icra müdürü ve uzmanlarca yerine getirileceğine hükmedilmiştir. Ancak bu düzenleme de uzmanların görevlerinin kanunda sistematik olarak ve açıkça düzenlenmemesi nedeniyle formalite olarak algılandığı gerekçesiyle eleştirilmiştir[5].

---

3 SARISÖZEN, M. S. (2015). İcra ve İflas Hukukunda Canlı Haczi. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10 (2), s. 65; ÖZBAY, İ. (2017). Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, (2), s. 73, 74; BELGİN GÜNEŞ, D. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi. Yetkin Yayınları. Ankara, s. 37; AKSOY DURSUN, S. (2021). Çocuk ile Kişisel İlişki Kurma Hakkı ve Uygulamadaki Sorunlar. Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması (A. MAKARACI BAŞAK, S. ÖKTEM ÇEVİK, G. S. TEK, Editörler). Seçkin Yayıncılık. Ankara, s. 194.

4 BELGİN GÜNEŞ, D. (2021). Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29 (2), s. 915. Çocuk tesliminin aynen ifa hususunda özellik arz eden bir mesele olduğu yönünde bkz. POSTACIOĞLU, s. 667.

5 MARDİN, Ç. (2019). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası. Yetkin Yayınları. Ankara, s. 202; YÜKSEL, S. R. (2019). Üçüncü Kişilerin Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasını

Çocuk teslimine ilişkin ilamlara aykırı davrananlara yönelik cezai yaptırımın düzenlendiği İİK m. 341'de "*çocuk teslimi hakkındaki ilamın veya ara kararının gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikayeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine*" karar verileceği ifade edilmekteydi. Bu hüküm, tazyik hapsinin hukuki niteliğinde görüş birliği olmadığı ve ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle eleştirilmekte ve tazyik hapsinin yerine disiplin para cezası veya disiplin hapsi gibi yaptırımların tercih edilmesi önerilmekteydi[6]. Bu eleştiriler doğrultusunda, çocuk teslimine ilişkin hükümlerin İİK dışında ayrı bir kanunla düzenlenmesi gerektiği öğretide haklı olarak dile getirilmekteydi[7].

Diğer yandan çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrasının İİK çerçevesinde yapılması, anne-babalar için de yıpratıcı hatta bazen yıkıcı süreçlerin yaşanmasına neden olmaktaydı[8]. Çocuğuyla kişisel ilişki kurabilmek için defalarca icra prosedürlerini yerine getirmek zorunda kalmak, ancak yine de sonuç alamamak, icra masraflarına katlanmak çocukla kişisel ilişki kurmak isteyen kimseleri cayma noktasına getiren nedenler arasında gösterilebilir.

B. 7343 sayılı Kanun ile Getirilen Düzenlemeler

1. Genel Olarak

7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 24 Kasım 2021'de kabul edilmiş, 30 Kasım 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun getirdiği en önemli değişikliklerden biri, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin İİK'da yer alan hükümlerin ilga edilmesidir[9]. Bu yöndeki düzenlemeler, Çocuk Koruma Kanunu'nun "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması" başlıklı dördüncü kısmına m. 41/A vd. olarak eklenmiştir. Çocuk Koruma Kanunu'na 7343 sayılı Kanun'la eklenen m. 41/İ'de, bu kanunun dördüncü kısmının

İsteme Hakkı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 25 (2), s. 1554. İcrada görev alan uzmanın rolü hakkında bir inceleme için, bkz. MAVİ, Ö. (2008). İcra Takibiyle Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasının Sebepleri, İcrada Uzmanın Rolü ve Çocuğun Durumu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (74), s. 272 vd.

6 ÖZBEK, M. S. (2018). Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlamlı İcranın Etkinliği (4. b., Cilt II). Yetkin Yayınları. Ankara, s. 735; YARDIMCI, T. E. (2020). Ölçülülük İlkesi Bakımından Çocuk Teslimine ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Yönelik Cebri İcra Araçları. Terazi Hukuk Dergisi, 15 (167), s. 1487.

7 SARISÖZEN, s. 65; GAYRETLİ AYDIN, S. (2022). 7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler. Terazi Hukuk Dergisi, 17 (187), 2022, s. 22.

8 GAYRETLİ AYDIN, s. 22.

9 BELGİN GÜNEŞ, 2022, s. 77; KURT KONCA, N. (2022). Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında Adli Destek Ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin İşlem Ve Kararlarına Karşı Şikâyet Ve İtiraz. MİHDER, 18 (52), s. 369.

uygulanmasına ilişkin bir yönetmelik çıkarılacağı düzenlenmektedir. Yönetmeliğin 7343 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılması gerekir (Çocuk Koruma Kanunu'na 7343 sayılı Kanun m. 48 ile eklenen Geçici Madde 2). Bu kapsamda "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik", 4 Ağustos 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir[10].

7343 sayılı Kanun ile sadece İİK'da değişiklik yapılmamıştır. Bu Kanunla TMK'da velayetin değiştirilmesi konusunda iki hükümde de değişiklik yapılmıştır. 7343 sayılı Kanun m. 37 ile TMK m. 182'ye ikinci fıkra olarak eklenen hükme göre, "*mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder*". Velayetin değiştirilmesi hususunda 7343 sayılı Kanun m. 38 ile TMK m. 324'e eklenen üçüncü fıkra ise, "*Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir.*" düzenlemesini içermektedir.

2. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Hususlarında Getirilen Yenilikler

7343 sayılı Kanunun'un getirdiği en önemli yenilik, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrasına ilişkindir. Bu Kanun'la çocuk teslimine ilişkin hükümlerin 5395 sayılı Kanun'a dördüncü kısım olarak eklenmesi öngörülmüştür. Ayrıca Kanun'un çocuk tesliminin düzenlendiği dördüncü kısmının uygulanmasını göstermek üzere Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Anılan mevzuat hükümlerine geçmeden önce çocuk, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kavramlarından kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

a. Çocuk, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Kavramları

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (BMÇHS) "*daha erken reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşını tamamlamamış her insan*"ın çocuk sayılacağı ifade edilmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda ise çocuk, "*daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi*" şeklinde tanımlanmaktadır. TMK'da çocuk kavramı soybağıyla

[10] Çocuk Koruma Kanunu Geçici m. 2 uyarınca en geç 30 Mayıs 2022'de çıkarılması gereken yönetmelik, ancak 4 Ağustos 2022'de yayımlanabilmiştir. Aynı yönde, GAYRETLİ AYDIN, s. 27.

ilişkisi kapsamında ele alınmış ve ergin olmayan çocuk "küçük" olarak ifade edilmiştir[11]. Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi de çocuğu benzer bir şekilde tanımlamaktadır. Buna göre, "*bir taraf devlette hakkında kişisel ilişkiye dair bir karar verilebilen ya da icra edilebilen, onsekiz yaşından küçük kişi*" çocuktur. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik m. 4/ç'ye göre ise çocuk, "*daha erken yaşta ergin olma durumu hariç on sekiz yaşını doldurmamış kişi*"dir.

Görüldüğü üzere Yönetmeliğin çocuk tanımı, BMÇHS ve TMK ile uyumlu iken; 5395 sayılı Kanun ile anılan diğer mevzuat hükümleri arasında bir uyumsuzluk söz konusudur[12]. Bu uyumsuzluğun temel nedeni, 5395 sayılı Kanun'un çocuğu ceza hukuku bakış açısıyla değerlendirmesi ve esasen bu kapsamda düzenlemeler içermesidir. Çocuk tesliminin konusu olan "çocuk", üzerinde velayet hakkı kurulabilen dolayısıyla henüz ergin olmamış ve on sekiz yaşını tamamlamamış kimsedir[13]. 5395 sayılı Kanun'daki çocuk tanımının, çocuk teslimine ilişkin kararların uygulanması hususunda yeterli olduğu söylenemez. Çocuk teslimine ilişkin hükümler 5395 sayılı Kanun'a eklenirken bu kavramsal farklılığın önüne geçebilmek amacıyla "çocuk" tanımının uyumlu hale getirilmesi gerekirdi[14]. Bu sebeple, 5395 sayılı Kanun'un çocuk teslimine ilişkin hükümlerinin TMK hükümleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekir. Nitekim çocuk tesliminin konusu olan "çocuk", esasen TMK hükümleri kapsamında "küçük"tür[15].

Çocuk teslimi, evlilik birliğinin herhangi bir sebeple sona ermesi veya birlikte yaşamaya ara verilmesi gibi durumlarda mahkeme tarafından çocuğun kendisine bırakıldığı tarafla birlikte yaşamaması nedeniyle diğer tarafın çocuğu hak sahibine teslim etmesini ifade eder[16]. Çocuk teslimi, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde açıkça tanımlanmaktadır. Buna göre çocuk teslimi, "*velayete ilişkin verilen ilam veya tedbir*

11 GRASSINGER, G. E. (2009). Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 51; BAYGIN, C. (2010). Soybağı Hukuku. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 13; AKYÜZ, E. (2015). Çocuk Hukuku (4. b.). Pegem Akademi. Ankara, s. 100.

12 Bu farklılıkların bir çelişki oluşturmadığı yönünde, GAYRETLİ AYDIN, s. 17.

13 Çocuk tesliminin İİK'da düzenlendiği dönemde de çocuk teslimine ilişkim ilamların çocuğun ergin olmasına kadar hüküm ve sonuç doğuracağı vurgulanmakta idi. Bu hususta, bkz. ÖZBAY, s. 34.

14 Aynı yönde bir eleştiri için bkz. ERDOĞAN, E. (2022). Çocuk Teslimine İlişkin İlamların Yerine Getirilmesi (İcrası) (7343 sayılı Kanunla Gerçekleştirilen Değişiklikler Kapsamında). Türk Hukukunda Çocuk (E. ERDOĞAN, B. VURAL ÇELENK, Ö. ÖZYÜKSEL, Editörler). Yetkin Yayınları. Ankara, s. 356-357.

15 ÖZBAY, s. 34.

16 MARDİN, s. 51.

kararına istinaden süreklilik arz etmeyen, çocuğun yükümlüden alınarak hak sahibine verilmesi sürecini" ifade eder. Yönetmelik gereğince yükümlü ise, "*çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı gereğince çocuğu teslim etmesi gereken kişi*"dir.

Kişisel ilişki, velayetten yoksun olan ana baba ya da istisnai durumlarda üçüncü kişilerin çocukla belirli gün ve saatlerle sınırlı bir şekilde görüşmeleri, bir araya gelerek vakit geçirmeleri, aralarında sevgi bağı kurma ve bu bağı korumaya yönelik bir ilişki olarak tanımlanmaktadır[17]. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'in "Tanımlar" başlıklı 4. Maddesinin g bendine göre kişisel ilişki, "*ilam veya tedbir kararına istinaden velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan anne ve babanın ya da diğer kişilerin çocukla sınırlı bir süre görüşmesi veya birlikte kalması sürecini*" ifade eder. Yönetmelik'in çocuk teslimi ve kişisel ilişki tanımlarından açıkça anlaşılmaktadır ki; çocuk teslimi velayete bağlı[18] bir kavramken çocukla kişisel ilişki kurulması velayetten bağımsızdır.

Aşağıda teslim yeri ve görevli müdürlük hakkında açıklamalara yer verildikten sonra çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların yerine getirilme usulü üzerinde durulacaktır.

b. Teslim Yeri ve Görevli Müdürlük

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesinde uyulması gereken usul ve esaslar, 5395 sayılı Kanun m. 41/A vd. hükümlerinde düzenlenmektedir. Buna göre, çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararları, Adalet Bakanlığınca kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince yerine getirilir (5395 sayılı Kanun m. 41/A, f. 1). Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri ülke genelinde kuruluşunu henüz tamamlamamıştır[19]. Bu müdürlüğün olmadığı yerlerde, onun faaliyetleri, Adalet Bakanlığınca belirlenecek mahkeme yazı işleri müdürü tarafından yerine getirilir (5395 sayılı Kanun. 41/A, f. 3).

---

17 ALKAN, F. (2019). Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı Bağlamında Devletin Pozitif Yükümlülükleri. Legal Yayıncılık. İstanbul, s. 9; GAYRETLİ AYDIN, s. 20.

18 Çocuk teslimi ilamının en gel anlamda kaynağı velayet, vesayet ve evlat edinme olmakla birlikte bu tür ilamların icrasının söz konusu olduğu durumlar için bkz. GAYRETLİ AYDIN, s. 19.

19 Müdürlüğün faaliyet gösterdiği il ve ilçeler için, bkz. https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocuk-gorusme-adliyeler, (Erişim Tarihi: 28.10.2022).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemler müdürlükçe belirlenen ve "*çocuk görüşme merkezleri*"[20] olarak da anılan teslim mekânlarında gerçekleştirilir (Yönetmelik m. 20). Ülke genelinde şu anda faaliyet gösteren çocuk teslim merkezi sayısı 413'tür[21]. Teslim mekânlarının belirlenmesinde çocuğun üstün yararı gereğince fiziksel ve ruhsal gelişimine uygun yerlerin seçilmesine özen gösterilmelidir (Yönetmelik m. 20/II). Ayrıca Yönetmelik m. 22 hükmüyle[22] teslim mekânlarının taşıması gereken genel standartlar da belirlenmiştir.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri'nde müdür, yeteri kadar müdür yardımcısı ve personel ile psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilir (5395 sayılı Kanun. 41/A, f. 2). İlam ve tedbir kararları müdürlükçe görevlendirilen psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, uzmanın bulunmadığı yerlerde ise öğretmen marifetiyle yerine getirilir (5395 sayılı Kanun. 41/A, f. 5). Bu uzmanların yer aldığı bir liste müdürlüklerin talebi üzerine valilik tarafından oluşturulur. Yeterli sayıda uzman olmaması halinde öğretmenler de listeye eklenir (5395 sayılı Kanun. 41/A, f. 6; Yönetmelik m. 19). Bu hüküm, çocuk teslimi hususunda öngörülen yeni sistemin işlevselliğin artırılması ve özellikle çocuk psikolojisinin en üst seviyede korunması bakımından isabetli bir düzenleme olarak nitelendirilmektedir[23].

İİK m. 25'de çocuk teslimine ilişkin ilamların icrasının icra müdürü ve uzmanlarca yerine getirileceği belirtilmekle birlikte, uzmanların görevlerinin kanunda açıkça belirtilmemesi tereddütlere neden olmaktaydı[24]. Bu eksiklik, çocuk tesliminde görev alan uzman ve öğretmenlerin görevlerinin açık bir şekilde düzenlendiği Yönetmelik m. 19 ile

---

20 https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocuk-gorusme-merkezleri, (Erişim Tarihi: 28.10.2022). Kavram önerileri hakkında bkz. MARDİN, s. 146.

21 https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/icra-yolu-ile-cocuk-teslimine-son-veren-uygulama-30-adliyede-daha-basladi-30-01-2023, (Erişim Tarihi: 31.01.2022).

22 "*Teslim mekânlarında, mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki genel standartlar sağlanır:*

a) Çocuklar ile hak sahibi ve yükümlülerin kolay ulaşımları ve güvenlikleri açısından o yerleşim yerinin uygun bölgelerinde belirlenmesi veya oluşturulması.

b) Binanın kolay ulaşılabilir bir bölümünde, engelli bireylerin erişimine ve kartlı geçişe imkân tanıyacak şekilde ayrı bir kapıdan giriş imkânı sağlanması.

c) Her bir odanın en az yirmi dört metre kare büyüklüğünde, aydınlık ve ferah olması.

ç) Çocuğun kaliteli zaman geçirmesine yarayacak oyuncak, boyama kiti, kâğıt-kalem, hikâye kitabı gibi materyallerin bulundurulması.

d) Teslim sürecini kayda alacak şekilde teslim mekânının güvenlik kamera sistemi ile izlenebilmesi için gerekli teknik donanımın sağlanması."

23 TOPAL, Ö. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrasında Yeni Dönem. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30 (3), s. 1340.

24 MARDİN, s. 165; BELGİN GÜNEŞ, 2022, s. 37.

giderilmiştir. Anılan düzenlemeye göre çocuk tesliminde görev alan uzman ve öğretmenlerin görevleri;

> *"a) Yükümlünün çocuğu teslim mekânına getirmesi hâlinde çocuğun hak sahibine teslim edilmesine yönelik işlemleri gerçekleştirmek.*
>
> *b) İşlem öncesinde hak sahibi ve yükümlü ile ayrı ayrı görüşerek sürece ilişkin bilgilendirme yapmak.*
>
> *c) Çocuğu bu sürece hazırlamak, kaygı düzeyini düşürmek amacıyla çocukla görüşme yapmak.*
>
> *ç) Çocuğun örselenmesine neden olabilecek durumların tespiti hâlinde ilgili mevzuat ve mesleki sınırlar çerçevesinde gerekli önlemleri almak.*
>
> *d) Yükümlünün çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararına dair emrin gereğini yerine getirmediği durumlarda, çocuğun bulunduğu adrese gidilerek alınan çocuğu hak sahibine teslim etmek.*
>
> *e) Çocuk teslimi veya kişisel ilişki sürecinde çocuğun yerleşim yerinin değişmesi nedeniyle başka bir müdürlüğün yetki alanına girdiğinin öğrenilmesi hâlinde dosyanın kapatılarak ilgili yer müdürlüğüne gönderilmesi için müdüre bildirimde bulunmak.*
>
> *f) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek"tir.*

İlam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde yetkili müdürlük, çocuğun yerleşim yeri müdürlüğüdür (5395 sayılı Kanun. 41/A, f. 4; Yönetmelik m. 11).

c. Çocuk Teslimine İlişkin Kararların Yerine Getirilmesi

Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının, yükümlü tarafından rızayla yerine getirilmemesi halinde hak sahibi[25], ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 1; Yönetmelik m. 25/I). Başvuru esnasında hak sahibi, müdürlüğün kendisi ile hangi iletişim vasıtasıyla irtibat kurulabileceğini müdürlüğe bildirir ve bu husus tutanak altına alınır (Yönetmelik m. 25/II). Talebi alan müdürlük, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçer. Bu kapsamda yükümlü telefonla

[25] İİK hükümlerinde yer alan "*alacaklı*" ve "*borçlu*" kavramlarının terk edilerek "*hak sahibi*" ve "*yükümlü*" ibarelerinin kullanılmasının isabetli bir tercih olduğu yönünde bkz. TOPAL, s. 1346. Çocuk tesliminde alacaklı ve borçlu taraflar hakkında bkz. MARDİN, s. 129.

aranabilir, kendisine e-mail gönderilebilir. Kullanılan iletişim aracı ve yükümlüyle irtibat kurulup kurulamadığı da tutanakla tespit edilmelidir.

Müdürlük belirlenen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirimin yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 2; Yönetmelik m. 25/III). Teslim günü, saati ve yeri belirlenirken çocuğun üstün yararı gözetilir ve mümkün olduğunca tarafların görüşü de dikkate alınarak karar verilir (Yönetmelik m. 25/IV).

Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse veya yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlük, yükümlüye derhal bir teslim emri gönderir (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 3; Yönetmelik m. 25/V). Teslim emrinde yer alması gereken hususlar 5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 3 ve Yönetmelik m. 26'da beş bent halinde gösterilmiştir. Bunlar:

> "*a) Müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.*
>
> *b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.*
>
> *c) Çocuğu getirmez veya haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınmasını talep etmezse, çocuğun, uzman veya öğretmen marifetiyle gerekirse kolluktan yardım alınarak ve zor kullanılmak suretiyle teslim alınacağı.*
>
> *ç) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.*
>
> *d) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunabileceği*" hususlarıdır.

Teslim emrini alan yükümlü belirlenen gün ve saatte çocuğu teslim edebilir. Yükümlü haklı mazereti olması nedeniyle çocuğu teslim edemezse çocuğun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilmesini talep edebilir. Bu durumda çocuğun teslimi müdürlükçe gerçekleştirilir (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 4; Yönetmelik m. 27, 28). Haklı mazeret nedeniyle çocuğun müdürlükçe alınmasının talep edilmesi durumunda, mazerete ilişkin bilgi ve belgeler müdürlüğe teslim edilmelidir (Yönetmelik m. 28/I).

Teslim emrini alan yükümlü, emrin gereğini yerine getirmezse, çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu durumda kolluk birimlerinden de yardım istenebilir. Kolluk birimleri, zor kullanma dâhil bu konudaki talepleri yerine getirmekle görevlidir (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 5; Yönetmelik m. 29).

Çocuk teslimine ilişkin ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi sırasında, kaçırılma ihtimali gibi çocuğun üstün yararına aykırı durumların ortaya çıkması hâlinde yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir (5395 sayılı Kanun m. 41/B, f. 6, 7; Yönetmelik m. 30).

d. Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Kararların Yerine Getirilmesi

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tarafından kendi isteğiyle yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 1; Yönetmelik m. 32). Talebi alan müdürlükgün, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçmesi gerekir. Müdürlük ilam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun müdürlük tarafından belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirimin yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 2; Yönetmelik m. 32/II). Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut belirlenen yere getirmezse müdürlük tarafından yükümlüye, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir teslim emri gönderilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 3; Yönetmelik m. 32/V). Teslim emrinde yer alması gereken hususlar 5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 3'te ve Yönetmelik m. 33'te 6 bent olarak sayılmıştır. Buna göre aşağıdaki hususların teslim emrinde bulunması gerekir:

> *"a) İlam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte, gün ve saatin belirtilmemesi hâlinde müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.*
>
> *b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.*
>
> *c) İlam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünün devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı.*

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

e) Yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinin değişmesi hâlinde yeni adres veya iletişim bilgilerinin müdürlüğe derhâl bildirilmesi gerektiği.

f) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunulabileceği."

Müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuk hak sahibine teslim edilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 4; Yönetmelik m. 34/I). Hak sahibine; ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu, belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususu tutanağa bağlanarak tebliğ edilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 4;Yönetmelik m. 34/III). Çocuk, belirlenen yere getirilmezse hak sahibi hakkında müdürlük tarafından suç duyurusunda bulunulur ve müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 4; Yönetmelik m. 34/IV). Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibi tarafından teslim yerine getirilen çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye teslimi mümkün olmazsa çocuk hak sahibinde bırakılır (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 5; Yönetmelik m. 35/I). Bu da mümkün olmazsa müdürlüğün talebi üzerine, aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından çocuğun geçici olarak barınmasına yönelik tedbirler alınır (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 5; Yönetmelik m. 35/II). Yükümlü haklı mazereti nedeniyle çocuğun müdürlükçe alınmasını talep ederse, gerektiğinde hak sahibi de hazır bulundurulmak suretiyle çocuk, müdürlük tarafından yükümlüden alınarak hak sahibine teslim edilir (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 6; Yönetmelik m. 36).

Hak sahibi, emrin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe yazılı olarak, elektronik ortamda veya başvuru aşamasında beyan ettiği iletişim kanalıyla bildirmek zorundadır. Hak sahibinin bildirimde bulunmadığı veya gelemeyeceğini bildirdiği hâllerde bu husus ve çocuğu emirde belirtilen yere getirme zorunluluğu bulunmadığı yükümlüye bildirilir. Tüm bu işlemler tutanak altına alınır (5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 7; Yönetmelik m. 37).

III. HUKUKİ TEMELLERİYLE ÇOCUK HAKLARI

Çocuk haklarının düzenlenmesiyle ilgilenen hukuk dalı, çocuk hukukudur. Çocuk hukukunun amacı, çocuğu her zaman ve her yerde korumak ve üstün yararını sağlamaktır[26]. Çocuk hakları üç temel esasa dayanır[27]: Eşitlik[28], ulusal üstü olma ve çocuğun yüksek yararı. Bu esaslar çerçevesinde çocuk haklarını güvence altına almak üzere başta Anayasa'da olmak üzere, uluslararası hukukta ve TMK'da çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

A. Anayasa'da Çocuk Hakları

Anayasa m. 2'ye göre, "*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir*". Anayasa'da sosyal devletin tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa'nın çeşitli maddelerinde yer alan hükümlerden sosyal devletin amacı ve içeriği tespit edilebilir[29]. Genel olarak sosyal devletin, herkese insan onuruna yakışır asgari bir hayat seviyesi sağlamayı amaçlayan devleti tarif ettiği söylenebilir[30]. Anayasa Mahkemesi bir kararında[31] sosyal devleti "*güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet*" şeklinde tanımlamaktadır. Çocuklar her yönden diğer bireylerden farklı olduğundan onlar için alınacak tedbirler sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmez (AY m. 10/III). Bu hükümle çocuklar gibi, ayrımcılık ve eşitsizliğin sonuçlarından en fazla etkilenen grupların korunması amaçlanmaktadır. Çocuklar, Anayasa'nın özel ayrımlar yapılmasına izin verdiği ve eşitlik ilkesinin sosyal devlet ile birlikte yorumlanmasını gerektiren alanında yer almaktadır[32].

Devletin temel amaç ve görevlerinin düzenlendiği 5. maddede, "*insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların*" sağlanması da sayılmıştır. Çocukluk dönemi,

---

26 FENDOĞLU, H. T. (2021). Çocuk Hukuku (2. b.). Yetkin Yayınları. Ankara, s. 28.

27 AKYÜZ, s. 9; FENDOĞLU, s. 75 vd.; ÖZDEMİR, H., RUHİ, A. C. (2016). Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 4 vd.

28 İslam hukukunda da çocuğun eşit muamele görme hakkı ön plana çıkmaktadır. Bu hususta bkz., ZORLU, S. E. (2013). Günümüz ve İslam Hukukunda Çocuk Hakları Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21 (2), s. 136-139.

29 GÖREN, Z. (2015). Anayasa Hukuku (2. b.). Yetkin Yayınları. Ankara, s. 126.

30 GÖZLER, K. (2019). Türk Anayasa Hukuku (3. b.). Ekin Yayınevi. Bursa, s. 190; EREN, A. (2020). Anayasa Hukuku Dersleri (2. b.). Seçkin Yayıncılık. Ankara, s. 377, 378.

31 AYM, T. 26.10.1988, E. 1988/19, K. 1988/33.

32 ALGAN, M. (2021). Anayasa Hukukunda Çocuk Hakları. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 421, 422.

insan yaşamının gelişimi açısından özellik arz eden bir dönemdir. Bu sebeple bu dönemde maddi ve manevi varlığın gelişiminin sağlanmasına özel önem atfedilir[33].

Açıkça değinilmemekle birlikte, çocuklar açısından özel koruma sağladığı kabul edilmesi gereken haklardan biri de kişiliği geliştirme hakkıdır. Anayasa m. 17'de, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu düzenlenmektedir. Bu hak, sürekli bir gelişim sürecinde olan ve kişisel özellik ve yeteneklerini hayata geçirmede desteğe ihtiyaç duyan çocuklar açısından özellikle önem taşımaktadır[34].

Yukarıda açıklanan anayasal haklar, konusundan hareketle[35] çocukla ilişkilendirilen haklardır. Anayasa'da doğrudan çocukların haklarına özgü hükümler[36] de mevcuttur. Söz konusu hükümlerde çocuklar özel olarak hakkın öznesi olarak kabul edilmiştir[37]. Bu sebeple çalışmanın konusunu ilgilendiren doğrudan çocukların haklarına özgü hükümlere ayrıca değinmek gerekir. Doğrudan çocuk haklarına özgü hükümlerin başında Anayasa m. 41 gelmektedir.

Anayasa m. 41'e göre aile toplumun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı, özellikle de ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Anayasa m. 41/III'te her çocuğun, "*korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip*" olduğu ifade edilmektedir. Anayasa'da yer alan bu düzenlemeler, ailenin korunması ile çocuk arasında kopmaz bir bağ olduğunu vurgulamaktadır[38]. Anılan düzenlemeden de açıkça anlaşıldığı üzere, her çocuk korunma, barınma, anne ve babasıyla ilişki kurma ve yüksek yararının temin edilmesi bakımından eşittir. Çocuğun aile içinde gelişimi ve korunması esası kabul edilmiştir.

B. Uluslararası Düzenlemelerde Çocuk Hakları

Uluslararası hukukun en önemli kaynaklarından biri, andlaşmalardır. Günümüzde daha adil, insan haklarına saygılı evrensel kuralların benimsendiği ve bu kuralların uygulamaya geçirildiği bir dünya yaratmak amacıyla farklı konularda çok sayıda uluslararası andlaşma yapıldığı görülmektedir. Bu andlaşmalarla amaçlanan hedefe ulaşılabilmesi için, ülkeler

33 ALGAN, s. 158.

34 ALGAN, s. 160, 161.

35 Ayrıntılı bilgi için bkz. ALGAN, s. 157 vd.

36 Ayrıntılı bilgi için bkz. ALGAN, s. 162-167.

37 ALGAN, s. 162.

38 FENDOĞLU, s. 111.

tarafından imzalanarak hayata geçirilmesi gerekir. Bu sebeple ülkelerin iç hukuk kuralları ve uluslararası andlaşmaların iç hukuktaki konumunun tespit edilmesi gerekir.

Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası uluslararası andlaşmaların iç hukukumuzdaki konumunu belirtmesi açısından önemlidir. Anılan düzenlemeye göre, "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır*". Usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası andlaşmalar, iç hukukumuzda "kanun hükmünde" görülmektedir. Ancak çocuk haklarına ilişkin uluslararası andlaşma hükümleriyle ulusal kanunlardaki hükümlerde bir uyuşmazlık olması durumunda, milletlerarası andlaşma hükümlerine öncelik tanınmıştır.

Uygulamada çocuk teslimi; velayet, vesayet ya da evlat edinmeden kaynaklı olarak çocuğu yanında bulundurmayan taraf lehine bir karar verildiğinde, çocuğu yanında bulunduran kimsenin hak sahibine çocuğu teslim etmek istememesi durumunda bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukla kişisel ilişki kurulmasının ya da çocuğun kişisel ilişki kurma hakkının engellenmesi durumunda ise çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların yerine getirilmesinde problemlerle karşılaşılmaktadır[39]. Dolayısıyla çocuk teslimi ile çocukla kişisel ilişki kurulması farklı şekilde düzenlenmiştir. Çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin çeşitli uluslararası düzenlemeler mevcuttur[40]. Çalışmanın bu kısmında, doğrudan çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik hükümleri nedeniyle, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi düzenlemelerine yer verilecektir.

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde Çocuk Hakları

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca 20 Kasım 1989'da kabul edilerek 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, çocuk haklarına ilişkin evrensel ilkeleri ve normları düzenleyen oldukça kapsamlı bir metinden oluşmaktadır.

---

39 AKSOY DURSUN, s. 193.

40 Çocukla kişisel ilişki kurma hakkına ilişkin hükümlerin yer aldığı başlıca uluslararası düzenlemeler; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'dir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz., SİNANOĞLU, A. (2020). Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, s. 24 vd.

Sözleşme Türkiye tarafından 09.12.1994'te onaylanmış ve 27.01.1995'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarını bütüncül bir yaklaşımla düzenleyen bir uluslararası sözleşmedir[41]. Sözleşmede çocuk hakları, insan haklarıyla bağlantılı olarak düzenlenmiştir. Bunun sonucu olarak sözleşmede çocuk hakları, modern insan hakları tasnifine uygun olarak sınıflandırılmıştır[42]. Bu çerçevede çocuk hakları kişisel (medeni) haklar, sosyal haklar ve kültürel haklar olarak bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Çalışmada bu ayrıma[43] ayrıntılı bir şekilde yer verilmeden, çocuk teslimi hususunda özellik arz eden haklara yer verilecektir.

Öncelikle çocuk, ana-babası tarafından yetiştirilme hakkına sahiptir[44]. Bu hakkın hukuki dayanağı olarak, Sözleşme'nin 5. ve 18. maddeleri gösterilebilir. Sözleşme'nin 5. maddesiyle ana-babaya, "*çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda*" sorumluluk yüklenmiştir. Çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin vurgulandığı 18. maddede, "*çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını gözönünde tutarak hareket ederler*" düzenlemesine yer verilmiştir.

Sözleşme'nin 9. maddesinde, çocuğu ana-babadan ayırma yasağı düzenlenmektedir. Buna göre, çocuk, ana-babasından onların rızası dışında ayrılamaz. Çocuğu ana-babadan ayırma yasağı, çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda ihlal edilebilir. Bunun için yetkili makamlarca bu yönde karar verilmesi şarttır. Sözleşmenin 9. maddesinin 3. fıkrasında, "*ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına*" sahip olduğu düzenlemesine açıkça yer verilmiştir. Bu düzenlemeden başka çocuğun ana-babasıyla ilişkisini düzenleyen bir başka hüküm, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Bu hükme göre, "*Ana-babası, ayrı Devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf Devletler çocuğun ve ana-*

41 ÖZDEMİR, RUHİ, s. 18.

42 AKYÜZ, s. 60; ÖZDEMİR, RUHİ, s. 18.

43 Bu ayrım hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZDEMİR, RUHİ, s. 19 vd.

44 ÖZDEMİR, RUHİ, s. 19.

babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dahil herhangi bir ülkeyi terketme ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler".

2. Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nde Çocuk Hakları

Kişisel ilişki kararlarına uygulanacak genel ilkeleri belirlemek ve kişisel ilişkinin düzgün şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla kabul edilen Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, Türkiye tarafından 15.07.2003 tarihinde imzalanmış ve 17.11.2011 tarihli Resmi Gazete'de[45] yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme ile çocuklarla kişisel ilişki kurma hakkından etkin olarak faydalanabilmeyi temin etmek amaçlanmaktadır[46].

Sözleşme'nin 4. maddesinde, çocuk ile ana ve babası arasındaki ilişki düzenlenmektedir. Bu hükme göre, "*bir çocuk ile ana ve babası birbirleriyle düzenli şekilde kişisel ilişkiyi elde etmek ve sürdürmek hakkına sahiptirler*". Çocukla ana ve babası dışındaki şahıslar arasındaki kişisel ilişkinin düzenlendiği m. 5'te ise, "*çocuğun yüksek yararına bağlı olarak, çocukla, ana ve babası dışındaki aile bağları bulunan şahıslar arasında kişisel ilişki*" kurulabileceği hususunda açık bir hüküm yer almaktadır.

Sözleşme'nin 9. maddesine göre, "*taraf devletler kişisel ilişki kurulmasına dair kararların uygulanmasını sağlamak için tüm uygun tedbirleri alacaklardır*".

C. Türk Medeni Kanunu'nda Çocuk Hakları

Çocukla kişisel ilişki kurma hakkı, TMK m. 182'de ve m. 323 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. TMK m. 182'ye göre, hâkim, boşanma veya ayrılığa karar verirken ana ve babanın haklarını ve çocukla olan kişisel ilişkilerini düzenler. Bu hüküm, boşanmanın çocuklar bakımından hukuki sonuçlarını düzenlemeye yönelik hükümlerden biridir. TMK m. 182 kapsamında çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik hâkimin vereceği karar, "talep"ten bağımsızdır[47]. Çocukla kişisel ilişki kurma hakkının re'sen düzenlenmesi gerektiğini emreden TMK m. 182, bu yönüyle TMK m. 323 vd. hükümlerinden ayrılır.

---

45 https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111117-1-1.pdf, (Erişim Tarihi: 31.10.2022).

46 GİRAY, F. K. (2010). Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulması Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesine İlişkin Değerlendirme. Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1 (1), s. 749-750; SİNANOĞLU, s. 32.

47 SİNANOĞLU, s. 19.

Türk Medeni Kanunu m. 323-326 hükümleri arasında ayrıca "*çocuk ile kişisel ilişki*" kurulmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir[48]. Çocuk ile kişisel ilişki kurulmasının esasen iki farklı yönü vardır: Öncelikle ana-baba veya üçüncü kişilerin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı vardır. Diğer yandan korunması gereken üstün menfaati gereği çocuğun da ana-babasıyla ve diğer yakınlarıyla kişisel ilişki kurma hakkı mevcuttur. Çocukla kişisel ilişki kurulması bakımından ana-baba veya üçüncü kişilerin hakkı ile çocuğun bu kişilerle kişisel ilişki kurma hakkı bir madalyonun iki yüzü gibidir. Dolayısıyla kişisel ilişki kurma hakkı, ana-baba ve çocuğa karşılıklı olarak tanınmalıdır.

Mehaz İsviçre Medeni Kanunu'nda[49] bu "*karşılıklılık*" açıkça düzenlenmesine rağmen TMK m. 323'te bu hakkın çocuğa da tanındığı açıkça ifade edilmemiştir. TMK m. 323'te "*ana ve babadan her biri, velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir*" hükmü yer almaktadır. Anılan düzenleme lafzen yorumlandığında, kişisel ilişki kurma hakkının sadece ana-baba tarafından talep edilebileceği anlamı çıkmaktadır. Ancak TMK m. 323 Anayasa'nın 41. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, çocuğun kişisel ilişki kurma hakkının bir anayasal hak olduğu ve bu bakımdan karşılıklığın TMK m. 323 açısından da geçerli olduğu sonucuna varılır. Bu kapsamda kişisel ilişki kurma hakkının çocuğa da tanındığı hususunda öğretide fikir birliği mevcuttur[50]. Kanaatimizce, çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı ile çocukla kişisel ilişki kurulması birbirinden

---

48 743 sayılı Medeni Kanun'da çocukla kişisel ilişki kurulması, sadece boşanmanın sonuçlarından biri olarak düzenlenmiş ve bu hak ana-babaya tanınmıştı. Çocukla kişisel ilişki kurma hakkının, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile aile hukuku kitabının "*Soybağının Hükümleri*" başlıklı beşinci ayrımında ayrı bir başlık altında düzenlenmesi ve anneanne, babaanne, büyük baba gibi üçüncü kişilere de bu hakkın tanınması isabetli olmuştur. Aynı yönde, bkz. SİNANOĞLU, s. 18.

49 ZGB Art. 273/I: "*Eltern, denen die elterliche Sorge oder Obhut nicht zusteht, und das minderjährige Kind haben gegenseitig Anspruch auf angemessenen persönlichen Verkehr*". Ana-baba ve çocuğun karşılıklı olarak kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip olduğunu vurgulayan bu düzenleme, 19.12.2008 tarihli kanun değişikliğiyle getirilmiş ve 1.1.2013'ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu hususta bkz. https://www.swissrights.ch/gesetz/Artikel-273-ZGB-2020-DE.php, (Erişim Tarihi: 28.10.2022). Ayrıca, bkz. BREITSCHMID, P. (2016). Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht – Partnerschaftsgesetz, Art. 1-456 ZGB (3. Auf.). Schulthess Juristische Medien AG, s. 897; MORDASINI-ROHNER, C. M. (2021). ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuc (4. Auf.). Orell Füssli Verlag, s. 609, N. 1.

50 SEROZAN, R. (2005). Çocuk Hukuku. Vedat Kitapçılık. İstanbul, s. 242; ERLÜLE, F. (2010). Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 16 (3-4), s. 221; SERDAR, İ. (2007). Kişisel İlişki Kurma Hakkı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, 9 (Özel Sayı), s. 742; SİNANOĞLU, s. 22; AKSOY DURSUN, s. 184; YILMAZ, C. (2015). Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 35 (1), s. 106. TMK m. 323'ün eleştirisi hakkında bkz., TÜRKMEN, A. (2020). Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 26 (2), s. 1129 vd.

ayrı düşünülemez. Bu sebeple kanunda açıkça "karşılıklılık"tan bahsedilmemesine rağmen çocuk da kişisel ilişki kurulmasını talep etme hakkına sahiptir.

Öğretide "*velayetin eksiği*" olarak nitelendirilen[51] kişisel ilişki kurma hakkı, çocuğun kişilik hakkına dâhil değerlerdendir[52]. Nitekim kişisel ilişki kurma hakkına sahip çocuk, bu sayede ebeveynlerine duyduğu özlemi giderir. Kişisel ilişki kurma hakkı, ergin olmayan çocukla aynı evde yaşamayan ebeveyni arasındaki içsel bağın kurulması ve sürdürülmesine hizmet eder[53]. Çocuğun ana-babasıyla geçirdiği vakit, maddi ve manevi bütünlüğünü geliştirmesi açısından son derece önemlidir. Bu sebeple velayet hakkına sahip olan ebeveyn, velayete sahip olmayan ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurması hususunda bir dayanışma örneği göstermelidir[54]. Bu husus, TMK m. 322'de "*ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler*" şeklinde açıkça ifade edilmektedir. Ayrıca kişisel ilişkinin sınırlarının düzenlendiği TMK m. 324'te "*ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür*" hükmü yer almaktadır. Görülmektedir ki, kanun, velayeti elinde bulunduran kimseyi, çocukla kişisel kurulması ya da çocuğun kişisel ilişki kurması konularında saygı ve anlayış göstermesi için yükümlü kılmaktadır.

Çocukla kişisel ilişki kurulması, yalnızca ana ve babalara tanınmış bir hak değildir. TMK m. 325'te "…*çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir*" denilerek üçüncü kişiler bakımından kişisel ilişki kurma hakkı açıkça düzenlenmiştir[55].

---

51 SEROZAN, s. 241.

52 BÜCHLER, A. (2022). FamKomm - Scheidung, Band I, Art. 273 (4. Auf.). (R. FANKHAUSER, Herausgeber). Stämpfli Verlag, s. 954, N. 7; WIRZ, A., BÜCHLER, A. (2010). FamKomm, Scheidung, Band I: ZGB / Band II: Anhänge, Art. 273 (I. SCHWENZER Herausgeber). Stämpfli Verlag, s. 730, N. 3.

53 BÜCHLER, s. 953, N. 6; ALGAN, s. 523.

54 ERLÜLE, s. 219.

55 743 sayılı Medeni Kanun'da bu yönde açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak Yargıtay'ın 1959 tarihli bir İçtihadı Birleştirme Kararı'nda büyük ana ve büyük babaların da çocukla kişisel ilişki kurma hakkının mevcudiyeti kabul edilmiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 18.11.1959 tarih ve 1959/ 12 E., 1959/29 K. sayılı içtihadında bu husus şu şekilde ifade edilmektedir: "*Velayet hakkını haiz ana veya baba çocuğun müstakbel maddi menfaatlarını göz önünde tutarak büyükbaba veya büyükana ile, örf ve teamülün icabı nispetinde, şahsi münasebeti devam ettirmek mecburiyetindedirler. Bu hal çocuğun manevi ve ahlaki inkişafı bakımından da zaruridir. Ana veya baba bu yoldaki vazifelerini ihmal ettikleri takdirde Kanunu Medeninin 272. maddesi uyarınca hakim şahsi münasebetin idamesi için muktazi tedbirleri alacaktır. O yolda şahsi münasebetin idamesi ana veya baba için bir vazife olduğuna nazaran işbu vazifenin ademi ifası halinde hakimin müdahalesini talep etmek büyükana ve büyükbaba lehine bir hak olarak kabul edilmek lazımdır. Diğer taraftan haklı bir sebep olmaksızın çocuğun büyükanne ve büyükbabalarla şahsi münasebetini kesmek velayet salahiyetinin suistimalini teşkil eder. Bunu kanun himaye edemez. Ancak büyükbaba veya büyükananın şahsi durumları bakımından torunlarıyla şahsi münasebetin devamı torunları için zararlı*

IV. 7343 SAYILI KANUN İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELERİN ÇOCUK HAKLARI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı

Anayasa m. 20'de herkesin aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Anayasa m. 41'de ise her çocuğun üstün yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve bu ilişkiyi sürdürme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Çocuğun ana babasıyla kişisel ilişki kurma hakkı, aile yaşamına saygı hakkı ve çocuğun ana babasından haksız bir biçimde ayrılmaması hakkının özel bir görünümüdür[56]. Bu sebeple çocuğun kişisel ilişki kurma hakkıyla ilgili karar verilirken ivedi bir yargılama usulünün tercih edilmesi ve müdahale edilen alanın hassasiyeti nedeniyle ölçülülük ilkesine uyulması gerekir. Dolayısıyla çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların icrası, çocuk hakları bağlamında değerlendirildiğinde, bu ilkelerle doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Çalışmanın amacı, 7343 sayılı Kanun kapsamında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarının icrasında getirilen değişikliklerin çocuk hakları bağlamında ele alınması olduğundan; burada çocukla kişisel ilişki kurma hakkının yanı sıra çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı çerçevesinde de bir değerlendirme yapılacaktır. Nitekim "çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı" terimi, çocuğu kişisel ilişki kurma hakkının "konusu" olmaktan çıkarıp hakkın "öznesi" konumuna getirdiği için tercih edilmiştir.

Çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı, soybağı ve velayet ilişkisinden bağımsız, doğrudan kişi varlığı değerlerinden biridir[57]. Bu hak, mutlak anlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı bir niteliğe sahiptir[58]. Bu sebeple başkasına devredilemez, mirasçılara geçmez ve bu haktan feragat

olacağı veya onların maddi ve manevi menfaatlarını ihlal edeceği ispat olunursa münasebet tesisi talebi reddedilir." (Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, Erişim Tarihi: 30.10.2022).

ZGB Art. 274/a'da da çocuğun yüksek yararına olmak koşuluyla, üçüncü kişiler, özellikle akrabalarla kişisel ilişki kurulmasına izin verilmesi gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Ancak bunun için çocukla kişisel ilişki kurmak isteyen üçüncü kişi arasında özel bir bağ da bulunmalıdır. Bu hususta bkz., HEGNAUER, C. (1997). Berner Kommentar Band II/2, Art. 274a. Stämpfli Verlag, 1997, s. 136, N.9; BREITSCHMID, s. 905, N. 3; MORDASINI-ROHNER, s. 618, N. 2. Türk hukukunda aynı yönde bkz. SEROZAN, s. 241, 242; ERLÜLE, s. 241-242; SERDAR, s. 755.

56 ALGAN, s. 521.

57 BUDZIKIEWICZ, C. (2021). Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar, BGB § 1684 (17. Auf.). C. H. Beck. München, N. 1; BÜCHLER, s. 954, N. 7; YILMAZ, s. 107.

58 GÖTZ, I. (2018). Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, BGB § 1684 (77. Auf.). C. H. Beck. München, s. 2150, N. 2; HENNEMANN, H. (2020). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, BGB § 1684 (8. Auf.). C. H. Beck. München, N. 5; BUDZIKIEWICZ, N. 1.

edilemez[59]. Mutlak anlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı niteliğin bir sonucu olarak, kişisel ilişki kurmaya karar verme yetkisi çocuğa aittir.

İsviçre ve Alman hukukunda çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin düzenlemeler, Türk hukukundan belirli hususlarda ayrılmaktadır[60]. Alman Hukuku'nda BGB § 1684/I[61] ile çocuk, kişisel ilişki kurma hakkının sahibi, ana ve baba ise bu hakkın yükümlüsü olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme çocuğa, kişisel ilişki kurulmasını dava yoluyla talep edebilme ve yerine getirilmemesi durumunda cebri icra vasıtalarını kullanma imkânı verir. Bu sebeple çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı, tam yaptırımlı bir hak olarak nitelendirilmektedir[62]. İsviçre Hukuku'nda ZGB Art. 273/I'de ana-baba ve çocuğun karşılıklı olarak kişisel ilişki kurma hakkına sahip olduğu açıkça düzenlenmesine rağmen; bu hakkın "*ahlaki bir yüküm*" olarak sınırlandırılması nedeniyle, çocuk bakımından ana-babanın rızası hilafına dava yoluyla kullanılamayacağı kabul edilmektedir[63]. Türk Hukuku'nda ise, çocuğun kişisel ilişki kurma hakkını dava yoluyla talep edebilmesi bir yana, bu hakkın varlığı bile kanunda açıkça düzenlenmemiştir.

Çocuk teslimine ilişkin ilam ve tedbir kararlarının icrasının düzenlendiği 5395 sayılı Kanun 41/A vd. hükümlerinde "hak sahibi" ve "yükümlü"den bahsedilmektedir. Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'in "*Tanımlar*" başlıklı 4. maddesinde "hak sahibi" ve "yükümlü" kavramlarının tanımına da yer verilmiştir. Bu kapsamda, hak sahibi; "*çocuk teslimi işlemlerinde velayet kendisine verilen kişiyi, kişisel ilişki kurulması işlemlerinde ise velayeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocukla arasında kişisel ilişki kurulan kişiyi*" ifade eder. Yükümlü ise, "*çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararı gereğince çocuğu teslim etmesi gereken kişi*" şeklinde tanımlanmaktadır. Yönetmelik'in hak sahibi ve yükümlü kavramlarını tanımlama biçimi, çocuğun kişisel ilişki kurma hakkının konusu olmaktan kurtarılamadığını göstermektedir[64]. Ancak modern çocuk hakları bağlamında

59 GÖTZ, s. 2150, N.2; BUDZIKIEWICZ, N. 1.

60 Karşılaştırmalı bir inceleme için bkz., BÖRÜ, L. / PARLAK BÖRÜ, Ş. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71 (3), s. 1237 vd.

61 BGB § 1684/I: "*Das Kind hat das Recht auf Umgang mit jedem Elternteil; jeder Elternteil ist zum Umgang mit dem Kind verpflichtet und berechtigt.* (Çocuğun her iki ebeveynle de ilişki kurma hakkı vardır; her bir ebeveyn çocukla iletişim kurmakla yükümlü ve yetkilidir)".

62 HENNEMANN, N.6; HORNDASCH, K. P. (2012). Das Recht des Kindes auf Umgan. Familie Partnerschaft Recht, Heft 5, s. 210 vd.; GÖTZ, s. 2157, N. 42 vd.

63 BÜCHLER, s. 954, 955, N. 9.

64 Benzer yönde bir eleştiri için bkz. TÜRKMEN, s. 1133.

çocuk teslimi ve buna bağlı olarak çocukla kişisel ilişki kurulması, ana-baba ve diğer üçüncü kişilerden önce çocuğun yararınadır. Bu hususta çocuğun açıkça hak sahibi olarak belirtilmesi gerekir. Ancak bu şekilde kişisel ilişki kurma hakkı ihlal edilen çocuk, dava yoluna ve cebri icra yöntemlerine başvurabilir. Dava yolu ve cebri icra yöntemlerine başvurma imkânı bir yana bırakılırsa, çocuğun ebeveynleri veya bağ kurduğu üçüncü kişilerle kişisel ilişki kurma hakkı, en temel haklarından biridir.

B. Çocuğun Maddi ve Manevi Bütünlüğünü Geliştirme Hakkı

Çocuk, ana-babasıyla ve duygusal bağ kurduğu üçüncü kişilerle düzenli olarak kişisel ilişki kurma hakkına sahiptir. Çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı, kişiliğinin, dolayısıyla maddi ve manevi bütünlüğünün geliştirilmesi bakımından son derece önemlidir. Nitekim bu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde kurulması ve sürdürülmesi, çocuğun kültürel beceriler, bilgi ve davranışlar kazanarak bir kimlik oluşturmasını sağlar. Bu doğrultuda en önemli araç, ebeveynlerdir[65]. Ebeveynlerin bu aracı konumu, çocuğun kişiliğin oluşmasına ve maddi ve manevi bütünlüğünü geliştirmesine katkı sağlayıcı bir role sahip olmalarından kaynaklanır. Çocuğun maddi ve manevi bütünlüğünü geliştirme hakkı, Anayasa'nın 17. maddesi ile güvence altına alınmıştır.

Çocuğun bedensel, zihinsel, sosyo-kültürel ve ahlaki gelişimi dikkate alındığında, anne ve babasıyla birlikte büyümesinin sağlıklı bir birey olarak hayatına devam edebilmesi için olmazsa olmaz bir şart olduğu görülür. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile de güvence altına alınan çocuğun ana babası tarafından büyütülme hakkı, maddi ve manevi bütünlüğünü geliştirme hakkı çerçevesinde korunmaktadır[66]. Bu nedenle ana-babası boşanmış ya da ayrı yaşayan çocuklar bakımından düzenli bir şekilde kişisel ilişkinin kurulması ve sürdürülmesi gerekir.

5395 sayılı Kanun m. 41/A vd. ile getirilen düzenlemeler, çocuğun maddi ve manevi bütünlüğünün geliştirilmesine hizmet eder. Kanun ile getirilen yeniliklerden biri olan çocuk teslim merkezlerinin kurulması bu hususta ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim boşanma sonrası çocuğunu karşı tarafa karşı silah olarak kullanmak isteyen ve karşı tarafla görüştürmeyen velayet hakkına sahip ebeveyn, bu davranışlarıyla esasen en büyük zararı *kendi çocuğuna* vermektedir. Çocukla kişisel ilişki kurulması çabaları sırasında yaşananlar, çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk teslim merkezleri sayesinde, en azından ebeveynler karşı

65 ALGAN, s. 523.

66 ALGAN, s. 535.

karşıya gelmeden, çocuk ana-babasıyla ve bağ kurduğu üçüncü kişilerle kişisel ilişki kurabilecektir.

C. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Bağlamında Değerlendirme

Çocuk hukukunun en temel ve en önemli ilkelerinden biri, çocuğun üstün yararı ilkesidir. Bu ilke, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 3'te özel hüküm olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, 5393 sayılı Kanun m. 41/A'da ve Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam Ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'in "Temel İlkeler" başlıklı ikinci bölümünün, 6. maddesinde de bu ilkeye açıkça yer verilmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurma konularında temel kavramlarından biri, çocuğun üstün yararıdır. Bu kavramın her somut olayda her bir çocuk bakımından özel olarak hâkim tarafından değerlendirilmesi gerekir[67]. Ancak kavramın somut olarak tanımlanması da bu konudaki farklı görüş ve değerlendirmelerin dengelenmesi bakımından önemlidir[68]. Bu sebeple çocuğun üstün yararı kavramının açıklanması gerekir.

Çocuğun üstün yararı (*the best interest of child*) kavramı, ne kanunlarımızda ne uluslararası sözleşmelerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamanın yapılması multidisipliner bir çalışma gerektirmekle birlikte[69], öğretide yapılan çeşitli tanımlara değinmek gerekir. Akyüz'e göre çocuğun üstün yararından anlaşılması gereken; "*çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür biçimde geliştirilmesi, korunup kollanmasıdır*"[70]. Çocuğun üstün yararı kavramının kısa vadeli, dar ve bencil bir menfaati ifade etmediğini vurgulayan Serozan, bu kavramın bir hak değil, çocuk haklarının hayata geçirilmesinde bir "*klavuz*" olduğunu ifade etmektedir[71]. Bir başka tanımda çocuğun üstün yararı; "*velayet veya kişisel ilişki çerçevesinde çocuğun gelişimine katkı sağlayan faktörlerin bir birleşimi*" olarak açıklanmaktadır[72].

---

67 Bunun anlamı, çıkar çatışmalarında çocuğun tarafının tutulması ve onun yararına uygun olarak karar verilmesidir. Bu hususta bkz. ÖZDEMİR, RUHİ, s. 17.

68 KORCZAK, J. (2008). The Child's Best Interest: A Generally Aplicable Principle. Conference Building a Europe for and with Children, Toward a Strategy for 2009-2011. Stockholm, s. 3.

69 GAYRETLİ AYDIN, s. 18.

70 AKYÜZ, s. 50.

71 SEROZAN, s. 65, 66.

72 KELLY, J. (1997). The Best Interest of Child: A Concept of Search of Meaning. Family and Conciliation Courts Review, 35 (4), s. 378.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konularında çocuğun üstün yararı kavramı esas alınarak bir karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. 5395 sayılı Kanunu m. 41/B, 7'de Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'ne çocuğun üstün yararının belirlenmesi hususunda takdir yetkisi tanınmıştır. Bu kapsamda Müdürlük, çocuğun üstün yararının gerektirdiği hallerde, yükümlü ile irtibata geçmeden ve ona teslim emri göndermeden çocuğun teslim alınması için işlemlere başlayabilir. 5395 sayılı Kanun m. 41/C, f. 8'de ise çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince, çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebileceği düzenlenmektedir. Aynı yönde bir düzenleme, Yönetmelik m. 40'ta da yer almaktadır. Yönetmelik m. 38 gereğince çocuğun üstün yararı gerektirdiği takdirde, kişisel ilişkinin uzman veya öğretmen gibi bir üçüncü kişinin refakatinde gerçekleştirilmesi de mümkündür. Diğer yandan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının sınırı da çocuğun üstün yararı ilkesidir. Çocuğun üstün yararına aykırılık teşkil eden durumlarda, çocuk teslim edilmeyebilir veya çocukla kişisel ilişki kurulması engellenebilir.

D. Çocuğun Düşüncesini Özgürce Açıklama Hakkı

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesine göre, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip her çocuğun kendini ilgilendiren konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı vardır ve bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özen gösterilir. Sözleşmede çocuklara özgü olarak tanınan bu hak, Anayasa'da çocuğun görüşünün alınması hakkı kapsamında maddi ve manevi bütünlüğün geliştirilmesi ve aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde teminat altına alınmıştır[73]. Sözleşme'nin 13. maddesinde çocuğun düşüncesini özgürce açıklama hakkı düzenlenmiştir. Anılan hükme göre, "*çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir*".

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kararların yerine getirilmesi, çocuğun kendini ilgilendiren en önemli konulardan biridir. Bu kararların verilmesi ve yerine getirilmesi sırasında çocuğun düşüncesini özgürce açıklayabilmesi için devletin birtakım pozitif yükümlülükleri de mevcuttur. Bu yükümlülüğe uygun olarak Çocuk Teslimi Ve Çocukla

73 ALGAN, s. 463.

Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'in 39. maddesinde[74] çocuğun kişisel ilişki kurma talebini reddetmesi halinde yapılacak işlemler açıkça düzenlenmiştir. Çocukla kişisel ilişki kurulmasında çocuğun görüşünün alınması ve düşüncesini özgürce açıklama hakkının bir görünümü olan bu düzenlemeye açıkça yer verilmesi, çocuk hakları perspektifinden isabetli bir tercihtir.

E. Çocuğun İtibarının Korunması Hakkı Bakımından Değerlendirme

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların yerine getirilmesi sırasında hak sahibi ile yükümlü arasında istenmeyen durumların yaşanması nedeniyle en büyük zararı çocuklar görmektedir. Yaşanan arbedeler, tartışmalar çocukların psikolojisini olumsuz etkilediği gibi itibarlarını da zedelemektedir. Çocuğun itibarı, kişilik değerlerindendir. Çocuğun kişisel gelişiminin olumsuz etkilenmemesi açısından itibarının korunması elzemdir. Çocuk teslim merkezlerinin kurulması, çocuğun itibarının etkin bir şekilde korunması bakımından önemlidir. Nitekim çocuğun çocuk teslim merkezlerinde teslim edilmesi, teslim sırasında yaşanması muhtemel olumsuzları azaltabilecek nitelikte bir gelişmedir.

F. Engelli Çocukların Haklarının Korunması Bakımından Değerlendirme

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik'te teslim merkezlerinin genel standartları belirlenmiştir. Genel standartlara ek olarak Yönetmelik m. 22, b bendinde "*binanın kolay ulaşılabilir bir bölümünde, engelli bireylerin erişimine ve kartlı geçişe imkân tanıyacak şekilde ayrı bir kapıdan giriş imkânı sağlanması*" gerektiği yönünde bir düzenlenme mevcuttur. Bu düzenleme, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde taraf devletlere yüklenen bir

---

74 "*Çocuğun görüşmeyi reddetmesi hâlinde yapılacak işlemler*

MADDE 39- (1) Kişisel ilişki kurma sürecinde çocuğun hak sahibi ile görüşmeyi reddetmesi hâlinde hak sahibi ile çocuğun görüşebilmesini temin etmek amacıyla uzman veya öğretmen tarafından öncelikle çocukla ve taraflarla ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilir. Buna rağmen çocuğun görüşmeyi kabul etmemesi hâlinde bu durum gerekçeleri ile birlikte ayrıntılı şekilde tutanak altına alınır.

(2) Çocuğun görüşmeyi kabul etmemesine neden olan sorunların tespiti ile bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler yapmak üzere bir plan hazırlanır. Hazırlanan plan hak sahibi ve yükümlüye bildirilir.

(3) Hazırlanan plan uyarınca en geç bir sonraki kişisel ilişki tarihine kadar uzman veya öğretmen tarafından çocuk, hak sahibi ve yükümlü ile görüşmeler gerçekleştirilir. Ancak bu süre on beş günü geçemez.

(4) Bu süreçte taraflara çocuğun sağlıklı gelişimi açısından sorumlulukları hatırlatılarak, çocuk ile tarafların iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilir. Çocuk ve hak sahibi arasındaki kişisel ilişkinin sonraki dönemde uygun şekilde gerçekleşmesi için uzman veya öğretmen tarafından gerekli mesleki müdahalelerde bulunulur.

(5) Uzman veya öğretmen tarafından yapılan gözlem ve tespitler neticesinde çocuğun üstün yararı uyarınca çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkındaki önerilere hazırlanan değerlendirme raporunda yer verilir.

(6) Tüm bu işlemler tutanak altına alınır."

yükümlülüğün hayata geçirilmiş halidir. Sözleşmenin 23. maddesine göre, "*taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler*". Yönetmelik'te teslim merkezlerinin standartları belirlenirken kırılgan gruplardan olan engelli çocukların da düşünülmesi isabetli bir tercihtir. Nitekim teslim merkezlerinin fiziksel çevre koşullarının engelliler için ulaşılabilir hale getirilmesi gerekir[75].

V. SONUÇ

7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması ve velayetin değiştirilmesi konularında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi, uygulamada "çocuk icrası ya da çocuk haczi" olarak bilinen çocuk teslimine ilişkindir. 7343 sayılı Kanun ile İİK m. 25, m. 25/a, m. 25/b ve m. 341 hükümleri ilga edilerek çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümler, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na m. 41/A vd. hükümleri olarak eklenmiştir. Diğer yandan 5395 sayılı Kanun m. 41/A vd. hükümlerinin uygulanmasını göstermek üzere "Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik", 4 Ağustos 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması konularında getirilen en önemli yenilik, çocuk teslim merkezlerinin kurulmasıdır. Çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilamların icrasındaki sorunların, ilgili hükümlerin İcra ve İflas Kanunu'ndan çıkarılarak çözülmeye çalışılması, makul bir beklenti olarak görülmemektedir[76]. Nitekim buradaki sorunun temel sebebi "*insan unsurudur*". Evliliği herhangi bir nedenle sona eren çiftler, karşı tarafa zarar vermek uğruna çocuklarını adeta "silah" olarak kullanmaktadır. Bu kapsamda çocuğun karşı tarafla görüşmesi engellenerek çocuğun hakları bağlamında da bir ihlal söz konusu olmaktadır.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarının yerine getirilmesi konusunda yapılan değişikliklerin usulü boyutuyla incelendiği birçok çalışma yapılmıştır. Ancak konunun, haiz olduğu önem dolayısıyla, çocuk hakları bağlamında da değerlendirilmesi gerekir. Nitekim çocuk teslimi ve çocuğun kişisel ilişki kurma hakkı veya çocukla kişisel ilişki

75 FENDOĞLU, s. 175.

76 ERDOĞAN, s. 368.

kurulması, temel çocuk haklarını yakından ilgilendirir. Çocuk haklarının korunmasına yönelik Anayasa'da, çeşitli uluslararası andlaşmalarda ve Türk Medeni Kanunu'nda birçok hüküm yer almaktadır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması çocuk hakları bağlamında bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda, öncelikle çocuğun ana-babası tarafından büyütülme ve bağ kurduğu üçüncü kişilerle ilişki kurma ve sürdürme hakkının teminat altına alınmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılabilir. Çocuğun bu kimselerle düzenli ve sürekli olarak ilişki kurması, çocuğun maddi ve manevi bütünlüğünün, dolayısıyla kişiliğinin korunması ve geliştirilmesi bakımından önemlidir. Bu hakların kullanılmasının sınırını, çocuğun üstün yararı ilkesi oluşturur.

Çocuk teslim merkezlerinin kurulması, çocuğun itibarının korunması hakkını da teminat altına almaya yönelik bir gelişmedir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında yaşanabilecek olumsuzlukların engellenmesi, çocuğun itibarının korunması hakkı bakımından da önemlidir. Yönetmelik uyarınca çocuk teslim merkezlerinin fiziksel koşullarının engelli bireylerin erişimine imkân sağlaması gerekliliği, engelli çocukların haklarının korunması amacına hizmet eder.

KAYNAKÇA

AKSOY DURSUN, S. (2021). Çocuk ile Kişisel İlişki Kurma Hakkı ve Uygulamadaki Sorunlar. Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Çocuk Hakları ile Uyumlaştırılması. (A. MAKARACI BAŞAK, S. ÖKTEM ÇEVİK, G. SİNEM TEK, Editörler) Ankara, 183-198.

AKYÜZ, E. (2015). Çocuk Hukuku (4. b.). Pegem Akademi. Ankara.

ALGAN, M. (2021). Anayasa Hukukunda Çocuk Hakları. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

ALKAN, F. (2019). Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı Bağlamında Devletin Pozitif Yükümlülükleri. Legal Yayıncılık. İstanbul.

ATALI, M., ERMENEK, İ., ERDOĞAN, E. (2022). İcra ve İflas Hukuku (5. b.). Yetkin Yayınları. Ankara.

BAYGIN, C. (2010). Soybağı Hukuku. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

BELGİN GÜNEŞ, D. (2021). Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29 (2), 913-931.

BELGİN GÜNEŞ, D. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi. Yetkin Yayınları. Ankara.

BÖRÜ, L., PARLAK BÖRÜ, Ş. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının Yerine Getirilmesi: Karşılaştırmalı Hukuk ve 7343 Sayılı Kanun'un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirmeler. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71 (3), 1227-1277.

BREITSCHMID, P. (2016). Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht – Partnerschaftsgesetz, Art. 1-456 ZGB (3. Auf.). Schulthess Juristische Medien AG.

BUDZIKIEWICZ, C. (2021). Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar. BGB § 1684, (17. Auf.). C. H. Beck. München.

BÜCHLER, A. (2022). FamKomm - Scheidung, Band I, Art. 273 (4. Auf.). (Roland Fankhauser, Herausgeber). Stämpfli Verlag.

ERDOĞAN, E. (2022). Çocuk Teslimine İlişkin İlamların Yerine Getirilmesi (İcrası) (7343 sayılı Kanunla Gerçekleştirilen Değişiklikler Kapsamında). Türk Hukukunda Çocuk, (E. ERDOĞAN, B. VURAL ÇELENK, Ö. ÖZYÜKSEL, Editörler). Yetkin Yayınları. Ankara, 355-371.

EREN, A. (2020). Anayasa Hukuku Dersleri (2. b.). Seçkin Yayıncılık. Ankara.

ERLÜLE, F. (2010). Çocuk ile Kişisel İlişki Kurulması. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 16 (3-4), 217-248.

FENDOĞLU, H. T. (2021). Çocuk Hukuku (2. b.). Yetkin Yayınları. Ankara.

GAYRETLİ AYDIN, S. (2022). 7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler. Terazi Hukuk Dergisi, 17 (187), 15-34.

GİRAY, F. K. (2010). Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulması Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesine İlişkin Değerlendirme. Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1 (1), 749-772.

GÖREN, Z. (2015). Anayasa Hukuku (2. b.). Yetkin Yayınları. Ankara.

GÖTZ, I. (2018). Palandt Bürgerliches Gesetzbuch. BGB § 1684, 77. Auflage, C. H. Beck, München.

GÖZLER, K. (2019). Türk Anayasa Hukuku. (2. b.). Ekin Yayınevi, Bursa.

GRASSINGER, G. E. (2009). Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

HEGNAUER, C. (1997). Berner Kommentar Band II/2, Art. 274a. Stämpfli Verlag.

HENNEMANN, H. (2020). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. BGB § 1684 (8. Auf.). C. H. Beck. München.

HORNDASCH, K. P. (2012). Das Recht des Kindes auf Umgan. Familie Partnerschaft Recht, Heft 5, 208-212.

KELLY, J. (1997). The Best Interest of Child: A Concept of Search of Meaning. Family and Conciliation Courts Review, 35 (4), 377-387.

KORCZAK, J. (2008). The Child's Best Interest: A Generally Aplicable Principle. Conference Building a Europe for and with Children, Toward a Strategy for 2009-2011. Stockholm, s. 1-9.

KURT KONCA, N. (2022). Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında Adli Destek Ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin İşlem Ve Kararlarına Karşı Şikâyet Ve İtiraz. MİHDER, 18 (52), 367-404.

MARDİN, Ç. (2019). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası, Yetkin Yayınları. Ankara.

MAVİ, Ö. (2008). İcra Takibiyle Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasının Sebepleri, İcrada Uzmanın Rolü ve Çocuğun Durumu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (74), 269-281.

MORDASINI-ROHNER, C. M. (2021). ZGB Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch. (4. Auf.). Orell Füssli Verlag.

ÖZBAY, İ. (2017). Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, (2), 31-110.

ÖZBEK, M. S. (2018). Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlamlı İcranın Etkinliği (4. b., Cilt 2.). Yetkin Yayınları. Ankara.

ÖZDEMİR, H., RUHİ, A. C. (2016). Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

PEKCANITEZ, H., ATALAY, O., SUNGURTEKİN ÖZKAN, M. / ÖZEKES, M. (2022). İcra ve İflas Hukuku (9. b.). On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

POSTACIOĞLU, İ. E. (1982). İcra Hukuku Esasları. Fakülteler Matbaası. İstanbul.

SARISÖZEN, M. S. (2015). İcra ve İflas Hukukunda Canlı Haczi. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10 (2), 53-96.

SERDAR, İ. (2007). Kişisel İlişki Kurma Hakkı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, 9 (Özel Sayı), 739-781.

SEROZAN, R. (2005). Çocuk Hukuku. Vedat Kitapçılık. İstanbul.

SİNANOĞLU, A. (2020). Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.

TOPAL, Ö. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrasında Yeni Dönem. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30 (3), 1331-1365.

TÜRKMEN, A. (2020). Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 26 (2), 1126- 1156.

ÜSTÜNDAĞ, S. (2004). İcra Hukukunun Esasları (8. b.). İstanbul.

WIRZ, A. / BÜCHLER, A. (2010). FamKomm, Scheidung, Band I: ZGB / Band II: Anhänge, Art. 273. (I. SCHWENZER, Herausgeber) Stämpfli Verlag.

YARDIMCI, T. E. (2020). Ölçülülük İlkesi Bakımından Çocuk Teslimine ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Yönelik Cebri İcra Araçları. Terazi Hukuk Dergisi, 15 (167), 1485-1490.

YILMAZ, C. (2015). Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 35 (1), 103-141.

YÜKSEL, S. R. (2019). Üçüncü Kişilerin Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasını İsteme Hakkı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 25 (2), 1539-1556.

ZORLU, S. E. (2013). Günümüz ve İslam Hukukunda Çocuk Hakları Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21 (2), 125-160.